

AMŽIŲ LIEPA

Raimondas KAŠAUSKAS

ŽINAU, JI TEBEDUNKSO ant pailgos kalvos, pačioje žaliojo paveiklo kertėje, kur sueina vakarai ir šiaurė, kur vasarą leidžiasi saulė. Kur driekiasi Kumpikų ir Šašaičių kaimų žemės. Šiltuoju metų laiku, kai vilki žalią, daugybės gelsvų žiedelių išdabintą lapų drabužį, ji atrodo lyg plati, didoką dangaus kraštą užklojusi vėliava, tebemenanti iki pat šiol neįspėtas mano ir Tavo vaikystės ir pasaulio paslaptis. Kai giedra, virš jos mėlynuoja dangus, bet daug tankiau jai pro galvą praplaukia iš vakarų pakilę ir toli rytuose nugrimztantys balti, saulės išdžiovinti debesys. Tik kai papučia piktieji vakariai, jie pajuosta, o ji – visa pasišiaušia, ima mosuoti šakomis, garsiai šniokšti, tik nekrusteli galingas liemuo. Kai patraukia žvarbusis šiaurys, jos ošimas darosi šiurpiai šaltas, o myluojant šiltajam piečiui, ji kužda tyliai, vos girdimai.

Tebežaliuoja vienui viena tarp tuščių laukų, nes niekas čia nebegyvena. Nebėra nei sodybų, nei kada baltavusių dulkėtų kelių, niekas ir nebeužklysta. Tarsi niekam nė neberūpėtų kampas, kur ir pačių žmonių likę tiek nebedaug.

Vasaros pabaiga. Jau nebe pats medunešis, vietoje žiedų – žalsvi sparneliai, kuriuos skraidina vėjai, tačiau tarp lapų vis dar ropinėja, dūzgia pavienės bitės.

Ar mena ji laimingas mano ir Tavo vaikystės dienas?

Ak, kas jai tos buvusios dienos, vaikystė, visas gyvenimas, jei ir laiką, ir savo gyvenimą skaičiuoja šimtmečiais? Ką yra mačiusi, ką prisimena? Ar ir jai tie šimtmečiai tokie artimi, kaip mūsų trumpos dienos ir ilgi metai, kurie irgi atrodo buvę taip neseniai, tarytumei vakar? Kai mudu, Svajonių drauge, patraukėme į Šiaurę ir pro miškų tarpą ją išvydome?

Tačiau kam tokią šviesią, karštą vasaros dieną išsiruošėte į šaltą Šiaurę? Kas jus taip traukė?

Viskuo dėtas buvau aš. Šiaurė man vaidenosi ne už tolimų girių, už kurių turėjo slypėti kažin kas nepaprasta, bet ir už kaimynų miškelio. Ten, kur mėlynuojantis vasaros dangus šviesėlesnis. Kur trumpomis vasaros naktimis, sumigus miškams, laukams ir sodyboms, toji pusė geltonuoda-



Žemaitijoje. Virginijos Valuckienės nuotrauka

vo taip skaisčiai, tarsi ten būtų prisiglaudusi diena, o gal liepsnojęs didelis laužas, kažin kokie laimingi žmonės švęstų Jonines, nesibaigiančią vasaros šventę. Kur žiemos naktimis taip paslaptinai mirksėdavo skaidrios ir šaltos žvaigždės.

Ir dar žinojau, kad anapus girios dunkso kiti kaimai, miesteliai, miestai, kurių vardai, reiškiantys kažin ką nepaprasta, džiaugsmingai skambėdavo žmonių lūpose, kurstydamo ilgesį. Širdyje buvo įstrigęs Nevarėnų vardas, Motinos gimtinė. Kažkur telkšojo ir neregėtas, todėl toks paslaptinąs Tausalo ežeras. Ak, tai ne viskas... Toliau dar laukė žalia, ažuolais apaugusi, matyta spalvotuose paveikslėliuose Latvijos žemė. Bet dar toliau, kur saulei nusileidus tarsi viliokė suspindėdavo Vakarė, o žiemą piestu stodavosi nesuvaldomi Grįžulo Ratai, dunksojo stebuklingos suomių ir švedų šalys. Ir jau anapus visko, ten, kur tartum nebebuvo visai nieko, lyg akinanti ledinė tuštuma ir buvo pati šiauriausioji Šiaurė.

Tačiau ar vienas pats būtumei ryžęsis leistis į kelią, jei ne ištikimasis Svajonių draugas? Vyresnis,
(Nukelta į 58 p.)

tiek visko daug žinantis, nes parsiradęs iš sudaužytos, karą pralaimėjusios šalies. Užtat taip svarbu turėti šitokį draugą, su kuriuo taip daug žemės kelių galima nužygiuoti!..

Štai tada mudu ir išvydome liepą, ne iš karto, ji palengva išlindo pro miškų tarpą – tartum vadindama savęsp. Į kalną bėgo smėlėtas laukų kelelis, ir juo labiau artinomės, tuo ji plėtėsi, kol neuždengė viso šiaurinio skliauto. Užtat kaip toli, kiek daug ji galėjo parodyti... Tereikėjo įsikarti į tankias šakas, pro kurias košė visada šaltas vėjas, kad pasimatytų kone visas Žemaičių kraštas: bąlančių javų rėžiai, atolu žaliuojančios pievos, po milžiniais medžiais sulindusios sodybos, balti vieškeliai su pakrautais vežimais, marguojantys gyvuliai. Čia pat žolėje riogsojo lėktuvo griaučiai – juodavo kryžius su baltais apvadais. Mūsų žvilgsniai skriejo dar toliau, kol ašarojančios akys atsirėmė į mėlyną girios juostą, užtat visa, kas atrodė taip arti, po kojomis, priklausė mums – kaip ir begalinis staiga atsivėręs pasaulis.

Tačiau iš tos kelionės parsinešei dar didesnę, nebepraeinantį Šiaurės ilgesį, tapusį viso tavo gyvenimo troškimu. Ir keliavai – jau ir vienas pats, be kažin kur pasilikusio, galiausiai – suvisai išėjusio Svajonių draugo. Bet ar ją pasiekei, jei tebegyvas ilgesys?

O ji, Didžioji liepa, vis tebedunkso – kaip ir prieš daugel tavo nugyventų dešimtmečių, tarsi

skara dengianti Šiaurės šalį. Kas jai tavieji vaikystės sapnai, jaunystės lūkesčiai, klajonės, trumpas it akimirka gyvenimas!.. Tik ar vienai čia, kur jau nebėra nei medžių, nei žmonių, vien tik tušti žemės plotai, – neilgu? Bet gal tebesidingoja jai prabėgę šimtmečiai, kai ošė plačios, tankios, laukinių žvėrių pilnos girios? Kai nesiautėjo aštrūs kirviai, nuplinkinę geltonas molio kalvas, kai niekas – ar dėl kvapnių, medum permirkusių žiedų, ar dėl garbaus ir didingo amžiaus – neužkliudė jos pačios?..

Gal jai – ne kaip mums – nesvarbu, koks laikas, kai dabar, kaip ir prieš keletą amžių, tvyro rami, jauki, ilgesinga vasaros pavakarė. Kai arti nieko gyvo. Kai amžinoji Saulė, kaip ir andai, jau nusvirusi į pietvakarius, dosniai beria šiltus spindulius, mirgančius ant žalio senolės drabužio, ant minkštos žolės jos šešėlyje, kur menkiausias žemės krumslas gali iki soties prisigerti šilumos, nesapnuoti žiemos šalčių. Erdvė tokia giedra, tokia begalinė, kad, rodos, atsivers giliosios kosmoso gelmės, galbūt pati Amžinybė, tik tolumoje, viršum padūmavusių girių, slūgso neaiškūs pilkšvi debesys. Šią šiltą vasaros pavakarę, kai tu drebančia nuo senatvės ranka rašai šias eilutes, tau taip jauku, gera, tarsi ir pats prie jos būtumei. Tačiau tai apgaulė: nė tavęs ten seniai nėra.

2020 metai



Žemaitija. Virginijos Valuckienės nuotrauka